

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دوره‌های آزاد مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

شعبه قم

ژرف‌کاوی: روشی برای شناخت مسائل اجتماعی

دکتر سیدعلی سیدی‌فرد

عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

چهارشنبه‌ها ساعت ۱۶:۳۰ الی ۱۸

شروع دوره: ۹ مهرماه ۱۴۰۴

مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران (شعبه قم)

بسم الله الرحمن الرحيم

با چه روشی مسائل اجتماعی را مطالعه کنیم؟ پاسخ به این پرسش کلیدی، از آغاز پیدایش دانش‌های اجتماعی، تلاش‌های بسیاری را در میان اندیشمندان و دانشمندان اجتماعی برانگیخته است؛ به باور بسیاری از آنان، مقوم تمایز «دانش‌های اجتماعی» از «تفکر عرفی» به کارگیری روشی قابل اعتماد برای مطالعه نظاممند مسائل اجتماعی است. اختلافات و نزاع‌های روش‌شناختی تا اندازه‌ای ریشه در موضع‌گیری‌های متفاوت فلسفی در باب مقولاتی مانند انسان، طبیعت و جهان اجتماعی دارد. به عنوان نمونه، شکاف میان روش‌های «کمی» و «کیفی» تا حدی ریشه در نزاع‌های میان رویکردهای «تفسیری» و «طبیعت‌گرایانه» دارد و اختلاف‌های این دو رویکرد نیز عمدتاً ناشی از تفاوت اندیشه‌های فلسفی نهفته در پس آن‌هاست.

فیلسوفان و اندیشمندان مسلمان نیز در مورد مقولات اساسی مرتبط با شناخت انسان اجتماعی و کنش‌های او اندیشه‌های گوناگونی را توسعه داده‌اند. تامل در این اندیشه‌ها، بازسازی و گاه بازخوانی انتقادی آن‌ها می‌تواند در شکل‌گیری روش‌های جدید برای شناخت اجتماعی مفید باشد. «ژرف‌کاوی» روشی برای شناخت مسائل اجتماعی و حاصل چنین تاملاتی است. این روش بر پایه هجده اصل فلسفی برآمده از سنت تعلیمی مسلمانان توسعه یافته است؛ روشی که پژوهشگر اجتماعی می‌تواند آن را در فضای واقعی به کار گرفته و به توصیف و تبیین مسائل اجتماعی بپردازد. این دوره آموزشی می‌کوشد نشان دهد چگونه می‌توان از آن مبادی نظری به دستورالعمل‌های نظاممند جزئی برای شناخت مسائل اجتماعی رسید. مباحث به دو بخش کلی تقسیم می‌شوند: الف- «بنیادهای نظری» که شامل همان اصول هجده‌گانه ناظر به کنش اجتماعی، روش اجتماعی، هستی اجتماعی، فرهنگ، نماد و اموری از این قبیل می‌باشند؛ ب- «مراحل پژوهش اجتماعی» که شامل چهار مرحله ترسیم وضع ایدئال، توصیف اولیه، توصیف عمیق و تبیین می‌باشد و هر یک دارای مراحل جزئی‌تر هستند.

منابع مطالعه

سیدی فرد، سیدعلی (۱۴۰۳) ژرف‌کاوی: روشی برای شناخت اجتماعی، انتشارات منهای علم، چاپ دوم